

347

ROZPORZĄDZENIE PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC

z dnia 12 grudnia 1968 r.

w sprawie postępowania o świadczenia emerytalne i zasad wypłaty tych świadczeń.

Na podstawie art. 37 ust. 2, art. 78 ust. 3, art. 92 i art. 120 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6) oraz art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r. Nr 3, poz. 19) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Przepisy rozporządzenia stosuje się w postępowaniu o świadczenia i przy wypłacie świadczeń, przewidzianych:

- 1) w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6), zwanej dalej „ustawą o p.z.e.”,
- 2) w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8), zwanej dalej „ustawą o wypadkach przy pracy”,
- 3) w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 11), zwanej dalej „ustawą o z.i.w.”,
- 4) w ustawie z dnia 28 maja 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r. Nr 3, poz. 19), zwanej dalej „ustawą o z.e.g.”.

2. Przepisy rozporządzenia stosuje się również w postępowaniu o świadczenia i przy wypłacie świadczeń, przewidzianych w ustawie z dnia 23 stycznia 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 10), zwanej dalej „ustawą o z.e.k.”, z wyjątkiem przepisów dotyczących właściwości organów rentowych.

3. Przepisy rozporządzenia stosuje się odpowiednio również do rent przewidzianych w:

- 1) ustawie z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299),
- 2) ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 12, poz. 70),
- 3) ustawie z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 69, poz. 436),
- 4) ustawie z dnia 28 czerwca 1962 r. o zaopatrzeniu emerytalnym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, ich domowników oraz ich rodzin (Dz. U. z 1966 r. Nr 1, poz. 1),
- 5) ustawie z dnia 29 marca 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90),
- 6) ustawie z dnia 24 stycznia 1968 r. o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa (Dz. U. Nr 3, poz. 15) oraz

w związku z art. 20 ust. 3 tej ustawy — również w ustawie z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości i ich rodzin (Dz. U. Nr 38, poz. 166),

jeżeli ustawy te lub przepisy wydane na ich podstawie przewidują stosowanie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

§ 2. Organami rentowymi są:

- 1) oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „ZUS”,
- 2) inspektoraty ZUS,
- 3) punkty informacyjne ZUS przy przydiach powiatowych (miejskich miast stanowiących powiaty i dzielnicowych w miastach wyłączonych z województw) rad narodowych,
- 4) Biuro Rent Zagranicznych ZUS.

Rozdział 2.

Informowanie i przyjmowanie wniosków o świadczenia.

§ 3. 1. Wszystkie organy rentowe obowiązane są do informowania o warunkach i dowodach wymaganych do uzyskania świadczeń emerytalnych oraz do udzielania pomocy przy ubieganiu się o te świadczenia.

2. Wszystkie uspołecznione zakłady pracy obowiązane są do informowania swoich pracowników i członków ich rodzin o warunkach i dowodach wymaganych do uzyskania świadczeń przewidzianych w ustawie o p.z.e., w ustawie o wypadkach przy pracy, w ustawie o z.e.g. i w ustawie o z.e.k. oraz do udzielania im pomocy przy ubieganiu się o te świadczenia.

§ 4. 1. Postępowanie w sprawie świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zgłoszonego przez zainteresowanego lub jego pełnomocnika.

2. Po osiągnięciu przez pracownika wieku emerytalnego wniosek może być zgłoszony również przez zakład pracy, po zawiadomieniu o tym pracownika co najmniej na trzy miesiące przed zgłoszeniem wniosku.

3. Za wniosek uważa się zgłoszone pisemnie lub ustnie do protokołu żądanie przyznania świadczeń, jak również żądanie wznowienia postępowania; w przypadku określonym w ust. 2 wniosek może być zgłoszony wyłącznie na piśmie.

4. Wniosek powinien zawierać imię i nazwisko zainteresowanego, datę jego urodzenia i miejsce zamieszkania, wskazanie świadczeń, które mają być przyznane, oraz podpis osoby uprawnionej do zgłoszenia wniosku (ust. 1 i 2). Do wniosku należy dołączyć w zależności od rodzaju żądanych świadczeń dowody stwierdzające okoliczności wymienione w §§ 10—29; w przypadku, o którym mowa w ust. 2,

zakład pracy powinien podać, kiedy i w jaki sposób zawiadomił pracownika o zamiarze zgłoszenia wniosku.

5. Postępowanie w sprawie renty rodzinnej wszczyna się również na podstawie otrzymanej przez oddział ZUS karty wypadku przy pracy albo karty wypadku w drodze do pracy lub z pracy, jeżeli wypadek spowodował śmierć pracownika.

§ 5. 1. Wnioski o przyznanie emerytury lub renty przyjmują:

- 1) uspołecznione zakłady pracy w przypadkach określonych w odrębnych przepisach,
- 2) oddziały, inspektoraty lub punkty informacyjne ZUS,
- 3) Biuro Rent Zagranicznych ZUS.

2. Oddziały, inspektoraty lub punkty informacyjne ZUS właściwe dla miejsca zamieszkania zainteresowanego przyjmują wnioski o świadczenia, w razie gdy do przyjmowania tych wniosków nie jest właściwy zakład pracy.

3. Biuro Rent Zagranicznych ZUS przyjmuje wnioski o świadczenia zgłaszane przez osoby mające stałe miejsce zamieszkania za granicą.

§ 6. Wnioski:

- 1) o wznowienie postępowania zakończonego decyzją odmowną,
- 2) o ponowne ustalenie wysokości świadczeń lub o zamiarę świadczeń,
- 3) o przyznanie wzrostu świadczenia lub dodatku do pobieranego świadczenia albo o przyznanie zasiłku pogrzebowego,
- 4) o wznowienie wypłaty świadczenia

przyjmują organy rentowe, które wydały decyzje lub które wypłacają świadczenia.

§ 7. Organy rentowe oraz uspołecznione zakłady pracy, w których zgłoszono wniosek, kompletują dowody niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia oraz ich wysokości.

§ 8. 1. Za datę zgłoszenia wniosku przyjmuje się datę ustnego zgłoszenia wniosku do protokołu w organie rentowym lub datę wpływu wniosku zgłoszonego pisemnie do tego organu, jak również datę zgłoszenia wniosku w uspołecznionym zakładzie pracy uprawnionym do przyjmowania wniosków.

2. W przypadkach określonych w § 4 ust. 2 za datę zgłoszenia wniosku przyjmuje się datę wpływu wniosku do organu rentowego.

3. W przypadkach określonych w § 4 ust. 5 za datę zgłoszenia wniosku przyjmuje się datę wpływu do oddziału ZUS karty wypadku przy pracy albo karty wypadku w drodze do pracy lub z pracy.

4. Za datę zgłoszenia wniosku uważa się również datę zgłoszenia wniosku do organów innych niż określone w § 2, jeżeli do właściwości tych organów należą sprawy świadczeń emerytalnych.

§ 9. 1. Pełnomocnikiem zainteresowanego może być każda osoba fizyczna, która nie jest ograniczona w zdolności do czynności prawnych, jeżeli działa na podstawie pełnomocnictwa.

2. Za pełnomocnika zainteresowanego uważa się również członka najbliższej rodziny lub domownika, opiekuna społecznego, przedstawiciela zakładu pracy, rady zakładowej lub instancji związkowej, właściwego organu wojskowego, związku inwalidów wojennych lub związku rencistów, jeżeli działa on za zgodą zainteresowanego.

3. Pełnomocnictwo (ust. 1) lub zgoda (ust. 2) powinny być udzielone przez zainteresowanego na piśmie lub podane do protokołu.

4. Dla uzyskania przez osoby, wymienione w ust. 2 ustnych informacji o sposobie lub terminie załatwienia sprawy świadczeń nie jest wymagana zgoda zainteresowanego.

5. Pełnomocnik może działać w imieniu zainteresowanego, jeżeli sprawa nie wymaga osobistego działania zainteresowanego.

6. Organ rentowy nie dopuści pełnomocnika, który trudni się zawodowo zastępstwem stron nie mając odpowiednich uprawnień.

Rozdział 3.

Dokumentacja wniosków o emeryturę.

§ 10. Osoba ubiegająca się o emeryturę z ustawy o p.z.e., z.e.g. i z.e.k. powinna udowodnić:

- 1) datę urodzenia (§ 30),
- 2) okres zatrudnienia wymagany do przyznania emerytury i wzrostu emerytury z tytułu pracy w Polsce Ludowej (§§ 34—36),
- 3) wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru emerytury (§ 33),
- 4) czy posiada zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł (§ 31 ust. 1 pkt 1).

Rozdział 4.

Dokumentacja wniosków o rentę inwalidzką.

§ 11. Osoba ubiegająca się o rentę inwalidzką z ustawy o p.z.e., z.e.g. i z.e.k. powinna udowodnić:

- 1) datę urodzenia (§ 30),
- 2) okres zatrudnienia wymagany do przyznania renty i wzrostu renty z tytułu pracy w Polsce Ludowej (§§ 34—36),
- 3) fakt wypadku w zatrudnieniu lub zachorowania na chorobę zawodową, jeżeli ubiega się o rentę z tytułu takiego wypadku lub choroby zawodowej (§ 37),
- 4) wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru renty (§ 33),
- 5) czy posiada zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł (§ 31 ust. 1 pkt 1).

§ 12. Osoba ubiegająca się o rentę inwalidzką z ustawy o wypadkach przy pracy powinna udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 11 pkt 1, 2, 4 i 5,
- 2) fakt wypadku przy pracy lub zachorowania na chorobę zawodową (§ 37).

§ 13. Osoba ubiegająca się o rentę inwalidzką z ustawy o z.i.w. powinna udowodnić:

- 1) datę urodzenia (§ 30),
- 2) okres odbytej służby wojskowej (§ 39),
- 3) choroby, zranienia lub kontuzje, z tytułu których ubiega się o rentę, i ich związek za służbą wojskową (§ 40 ust. 1),
- 4) okres zatrudnienia, jeżeli ubiega się o wzrost renty z tytułu pracy w Polsce Ludowej (§§ 34—36),
- 5) fakt wypadku w wojsku, jeżeli ubiega się o rentę z tytułu takiego wypadku (§ 38),
- 6) wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru renty (§ 33),
- 7) czy posiada zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł (§ 31 ust. 1 pkt 1).

Rozdział 5.

Dokumentacja wniosków o rentę rodzinną.

§ 14. 1. Małżonek ubiegający się o przyznanie renty rodzinnej z ustawy o p.z.e., o z.e.g. i o z.e.k. powinien udowodnić:

- 1) datę urodzenia zmarłego pracownika lub rencisty (§ 30),
- 2) datę zgonu pracownika lub rencisty (§ 30),
- 3) datę zawarcia małżeństwa (§ 30),
- 4) swoją datę urodzenia (§ 30),

- 5) istnienie wspólności małżeńskiej (§ 31 ust. 1 pkt 2), a jeżeli wspólność ta nie istniała lub jeżeli małżeństwo było rozwiedzione — fakt ustalenia prawa do alimentów od pracownika lub rencisty (§ 32),
- 6) okres zatrudnienia zmarłego wymagany do przyznania renty rodzinnej i wzrostu renty z tytułu pracy w Polsce Ludowej (§§ 34—36),
- 7) fakt wypadku w zatrudnieniu albo zachorowania na chorobę zawodową, jeżeli pracownik lub rencista zmarł wskutek takiego wypadku albo choroby (§ 37),
- 8) wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru renty (§ 33),
- 9) czy posiada zarobek z tytułu zatrudnienia lub dochód z innych źródeł (§ 31 ust. 1 pkt 1),
- 10) fakt pozostawania na utrzymaniu pracownika lub rencisty przed jego śmiercią, jeżeli o rentę ubiega się wdowa nie spełniająca warunków do renty rodzinnej z tytułu inwalidztwa, wieku lub wychowywania dziecka albo wdowiec (§ 31 ust. 1 pkt 3).

2. Jeżeli wniosek dotyczy renty rodzinnej po renciście, okoliczności, na które dowody znajdują się w aktach rentowych zmarłego, organ rentowy ustala na podstawie tych akt.

§ 15. 1. Małżonek ubiegający się o rentę rodzinną z ustawy o wypadkach przy pracy powinien udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 14 ust. 1 pkt 1—5 i 8—10,
- 2) fakt wypadku przy pracy lub choroby zawodowej (§ 37).

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 16. 1. Małżonek ubiegający się o rentę rodzinną z ustawy o z.i.w. powinien udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 13 pkt 2, 4 i 5 oraz w § 14 ust. 1 pkt 1—5 i 8—10,
- 2) związek śmierci żołnierza lub inwalidy ze służbą wojсковą, jeżeli ubiega się o wyższą rentę z tego tytułu (§§ 38 i 40 ust. 2).

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 17. 1. Dzieci własne, przysposobione lub pasierbowie ubiegający się o rentę rodzinną z ustawy o p.z.e., z.e.g. i z.e.k. powinny udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 14 ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 6—9,
- 2) fakt uczęszczania do szkoły, jeżeli ukończyły 16 lat (§ 43), chyba że ubiegają się o rentę z tytułu inwalidztwa,
- 3) czy korzystają ze świadczeń z funduszy publicznych (§ 31 ust. 1 pkt 5),
- 4) fakt zawarcia małżeństwa w czasie uczęszczania do szkoły wyższej przez siebie oraz małżonka, jeżeli o rentę ubiega się osoba nie będąca stanu wolnego.

2. Ubiegające się o rentę dzieci obce, wnuki i rodzeństwo, poza okolicznościami wymienionymi w ust. 1, powinny udowodnić, że:

- 1) zostały wzięte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią pracownika lub rencisty, chyba że śmierć była następstwem wypadku,
- 2) nie mają prawa do renty po rodzicach, a gdy rodzice żyją — że nie mogą zapewnić im utrzymania albo że pracownik lub rencista był ustanowiony przez sąd ich opiekunem.

3. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 18. 1. Dzieci, wnuki i rodzeństwo ubiegające się o przyznanie renty rodzinnej z ustawy o wypadkach przy pracy powinny udowodnić okoliczności określone w § 17, z tym że zamiast okresu zatrudnienia i wypadku w zatrudnieniu — udowadnia się fakt wypadku przy pracy (§ 37).

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 19. 1. Dzieci, wnuki i rodzeństwo ubiegające się o przyznanie renty rodzinnej z ustawy o z.i.w. powinny udowodnić okoliczności określone w § 13 pkt 2, 4 i 5, w § 14

ust. 1 pkt 1, 2, 4, 8 i 9, w § 16 ust. 1 pkt 2 oraz w § 17 ust. 1 pkt 2—4 i ust. 2.

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 20. 1. Rodzice ubiegający się o rentę rodzinną z ustawy o p.z.e., z.e.g. i z.e.k. powinni udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 14 ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 6—9,
- 2) fakt pozostawania na utrzymaniu pracownika lub rencisty przed jego śmiercią (§ 31 ust. 1 pkt 3).

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 21. 1. Rodzice ubiegający się o rentę rodzinną z ustawy o wypadkach przy pracy powinni udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 14 ust. 1 pkt 1, 2, 4, 8 i 9,
- 2) fakt wypadku przy pracy lub choroby zawodowej (§ 37),
- 3) fakt pozostawania na utrzymaniu pracownika lub rencisty przed jego śmiercią (§ 31 ust. 1 pkt 3).

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 22. 1. Rodzice ubiegający się o rentę rodzinną z ustawy o z.i.w. powinni udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 13 pkt 2, 4 i 5, w § 14 ust. 1 pkt 1, 2, 4, 8 i 9 oraz w § 16 ust. 1 pkt 2,
- 2) fakt pozostawania na utrzymaniu żołnierza lub inwalidy przed jego śmiercią (§ 31 ust. 1 pkt 3).

2. Przepis § 14 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

R o z d z i a ł 6.

Dokumentacja wniosków o dodatki do emerytur i rent.

§ 23. 1. Osoba ubiegająca się o dodatki dla dzieci, wnuków i rodzeństwa do emerytury lub renty powinna udowodnić:

- 1) daty urodzenia dzieci (§ 30),
- 2) fakt uczęszczania do szkoły dzieci, które ukończyły 16 lat (§ 43),
- 3) czy dzieci korzystają ze świadczeń z funduszy publicznych (§ 31 ust. 1 pkt 5) oraz czy pobierają zasiłki z innych tytułów (§ 31 ust. 1 pkt 6),
- 4) fakt zawarcia związku małżeńskiego w czasie uczęszczania do szkoły wyższej dziecka oraz jego małżonka, jeżeli rencista ubiega się o dodatek dla dziecka nie będącego stanu wolnego.

2. Przepis § 17 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 24. Osoba ubiegająca się o dodatek dla żony do emerytury lub renty inwalidzkiej powinna udowodnić:

- 1) fakt zawarcia małżeństwa (§ 30),
- 2) datę urodzenia żony (§ 30),
- 3) fakt pozostawania żony na utrzymaniu rencisty (§ 31 ust. 1 pkt 7),
- 4) fakt wychowywania przez żonę co najmniej jednego dziecka do lat 16, na które przysługuje dodatek, jeżeli nie ukończyła 50 lat ani nie jest inwalidą,
- 5) niepobieranie na żonę zasiłku lub dodatku rodzinnego z innego tytułu (§ 31 ust. 1 pkt 6).

§ 25. Osoba ubiegająca się o dodatek do emerytury lub renty inwalidzkiej z tytułu pracy naukowej powinna udowodnić fakt powołania na stanowisko, na którym zatrudnienie uważa się za pracę naukową, oraz okres tej pracy wymagany do przyznania dodatku (§ 41).

§ 26. Osoba ubiegająca się o przyznanie dodatku do emerytury lub renty z tytułu odznaczenia państwowego powinna udowodnić nadanie jej takiego odznaczenia (§ 42).

§ 27. Osoba ubiegająca się o dodatek do emerytury lub renty z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów powinna przedłożyć zaświadczenie o stanie zdrowia wystawione przez zakład społeczny służby zdrowia.

R o z d z i a ł 7.

**Dokumentacja wniosku o zasiłek pogrzebowy
i odprawę dla rodziny.**

§ 28. 1. Osoba ubiegająca się o zasiłek pogrzebowy z tytułu śmierci osoby pobierającej emeryturę, rentę inwalidzką lub rodzinną powinna udowodnić:

- 1) datę zgonu rencisty (§ 30),
- 2) fakt pokrycia kosztów pogrzebu (rachunek kosztów pogrzebu),
- 3) niepobieranie zasiłku pogrzebowego z tytułu zatrudnienia (§ 31 ust. 1 pkt 8),
- 4) fakt pobierania emerytury lub renty (odcinek ostatniego przekazu pocztowego, którym przekazano emeryturę lub rentę).

2. Rencista ubiegający się o zasiłek pogrzebowy z tytułu śmierci członka rodziny powinien udowodnić:

- 1) okoliczności, o których mowa w ust. 1 pkt 2—4,
- 2) datę zgonu członka rodziny (§ 30),
- 3) fakt utrzymywania zmarłej osoby (§ 31 ust. 1 pkt 3 lub 4), chyba że dla osoby tej wypłacany był dodatek rodzinny do emerytury lub renty.

§ 29. 1. Małżonek ubiegający się o odprawę dla rodziny z ustawy o z.i.w. powinien udowodnić:

- 1) okoliczności określone w § 14 ust. 1 pkt 1—3, 6 i 8,
- 2) związek śmierci żołnierza ze służbą wojсковą (§§ 38 i 40 ust. 2).

2. Inni członkowie rodziny ubiegający się o odprawę dla rodziny z ustawy o z.i.w. poza okolicznościami, o których mowa w ust. 1, powinny udowodnić, że spełniają warunki wymagane do przyznania im renty rodzinnej.

R o z d z i a ł 8.

Środki dowodowe.

§ 30. 1. Datę urodzenia, datę zawarcia małżeństwa, datę zgonu, stopień pokrewieństwa oraz fakt przysposobienia ustala przyjmujący wniosek zakład pracy lub organ rentowy na podstawie dowodu osobistego (tymczasowego zaświadczenia tożsamości) albo wyciągu z akt stanu cywilnego, sporządzając odpowiednią notatkę lub wyciąg.

2. W razie nadesłania wniosku o świadczenia przez pocztę, zainteresowany obowiązany jest dołączyć do niego niezbędne wyciągi z akt stanu cywilnego, które po wykorzystaniu podlegają zwrotowi równocześnie z decyzją załatwiającą wniosek.

§ 31. 1. Oświadczenia zainteresowanych stanowią środek dowodowy dla stwierdzenia następujących okoliczności:

- 1) nieposiadania przez zainteresowanego zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł; rencista osiągający zarobki lub dochody obowiązany jest przedkładać organowi rentowemu odpowiednie dowody określone w instrukcji Prezesa ZUS;
- 2) pozostawania wdowy lub wdowca ubiegających się o rentę rodzinną we wspólności małżeńskiej do chwili śmierci małżonka; oświadczenie powinno stwierdzać, czy małżonkowie zamieszkiwali wspólnie, a w razie zamieszkiwania oddzielnego, przyczyny tego faktu;
- 3) pozostawania wdowy, wdowca lub rodziców na utrzymaniu zmarłego przed jego śmiercią; oświadczenie powinno stwierdzać, czy wymienione osoby pozostawały na utrzymaniu oraz na czym ono polegało;
- 4) pozostawania dzieci obcych, wnuków lub rodzeństwa na utrzymaniu zmarłego przed jego śmiercią; oświadczenie powinno stwierdzać, czy i jak długo dzieci były wychowywane i utrzymywane przez zmarłego i czy żyją rodzice dziecka, a jeżeli chociaż jedno z rodziców żyje — dlaczego nie może zapewnić mu utrzymania; w razie gdy zmarły był przed śmiercią ustanowiony opiekunem

dzieci — zamiast oświadczenia wymagane jest przedłożenie odpowiedniego postanowienia sądu;

- 5) niekorzystania przez dziecko, wnuka lub rodzeństwo ze świadczeń z funduszy publicznych w rozumieniu przepisów w sprawie zawieszania prawa do renty rodzinnej w czasie korzystania z niektórych świadczeń z funduszy publicznych;
- 6) niepobierania przez osoby ubiegające się o dodatek do emerytury lub renty dla żony, dzieci, wnuków i rodzeństwa zasiłków rodzinnych lub dodatków z innych tytułów;
- 7) pozostawania na utrzymaniu rencisty żony, na którą ma być przyznany dodatek do emerytury lub renty inwalidzkiej; oświadczenie powinno stwierdzać, czy żona pozostaje na utrzymaniu w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 117 ustawy o p.z.e.;
- 8) niepobrania zasiłku pogrzebowego z tytułu zatrudnienia.

2. W imieniu osób małoletnich oświadczenia składają ich rodzice lub opiekunowie.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, wymagane jest wspólne oświadczenie rencisty i jego żony.

4. Każde oświadczenie powinno zawierać stwierdzenie świadomości odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań oraz podpis składającego oświadczenie.

§ 32. Środkiem dowodowym stwierdzającym ustalenie prawa do alimentów jest wyrok lub ugoda sądowa.

§ 33. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru emerytury lub renty z ustawy o p.z.e., z.e.g. i z.e.k. oraz o wypadkach przy pracy jest:

- 1) dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy — zaświadczenie zakładu pracy wystawione według ustalonego wzoru,
- 2) dla pracowników nie uspołecznionych zakładów pracy — stwierdzenie właściwego oddziału ZUS o wysokości zarobków zgłaszanych bieżąco dla wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne,
- 3) dla obywateli polskich zatrudnionych w przedstawicielstwach i misjach państw obcych — stwierdzenie właściwego oddziału ZUS o wysokości podstawy wymiaru składki na cele emerytalne lub zaświadczenie jak w pkt 1, jeżeli składka opłacana była przez przedstawicielstwo lub misję,
- 4) dla adwokata — członka zespołu adwokackiego — zaświadczenie zespołu adwokackiego.

2. Środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość zarobku (ust. 1) mogą być również legitymacja ubezpieczeniowa lub inne dowody w przypadkach określonych w przepisach w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty.

3. Środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość zarobku stanowiącego podstawę wymiaru renty z ustawy o z.i.w. są:

- 1) dowody, o których mowa w ust. 1 i 2, jeżeli:
 - a) żołnierz zatrudniony był bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej lub jeżeli zatrudnienie ustało w ciągu 3 miesięcy przed powołaniem;
 - b) zatrudnienie ustało wcześniej niż 3 miesiące przed powołaniem do służby, jeżeli żołnierz w chwili powstania prawa do zaopatrzenia posiada łącznie ze służbą wojskową okres zatrudnienia wymagany do uzyskania renty inwalidzkiej z ustawy o p.z.e.;
- 2) zaświadczenie właściwych organów wojskowych stwierdzające wysokość uposażenia w odpowiednim stopniu wojskowym i według stanowiska typowego dla tego stopnia, jeżeli żołnierz nie spełnia warunków, o których mowa w pkt 1, lub jeżeli uposażenie to jest wyższe niż zarobek z tytułu zatrudnienia.

§ 34. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia są legitymacje ubezpieczeniowe i pisemne zaświadczenia zakładów pracy wydane na podstawie posiadanych dokumentów. Zaświadczenie zakładu pracy powinno zawierać imię i nazwisko osoby, której dotyczy, datę podjęcia i ustania zatrudnienia, rodzaj wykonywanych czynności. Zaświadczenie powinno również zawierać stanowisko, podpis i czytelne nazwisko osoby podpisującej, a ponadto datę, znak i pieczęć zakładu pracy.

2. Jeżeli pracownik ubiega się o przyznanie emerytury lub renty przewidzianej dla pracowników zatrudnionych na statkach żeglugi powietrznej, w stoczniach morskich bezpośrednio przy budowie i remoncie statków morskich oraz w zespołach formujących szkło, a także dla innych pracowników I kategorii zatrudnienia, zaświadczenie zakładu pracy powinno ponadto stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach zatrudnienia oraz inne okoliczności, od których uzależnione jest przyznanie takiej emerytury lub renty.

3. Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy pracy górniczej oraz okresy równorzędne z pracą górniczą są pisemne zaświadczenia zakładu pracy, odpowiadające warunkom, o których mowa w ust. 1 i 2.

4. Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia mogą być również legitymacje służbowe, legitymacje związków zawodowych, umowy o pracę, wpisy w dowodach osobistych oraz pisma kierowane przez zakład pracy do pracownika w czasie trwania zatrudnienia (np. powołanie, mianowanie, angażowanie, zwolnienie, wyróżnienie, udzielenie urlopu).

5. Okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków tylko w przypadku, gdy zainteresowany w sposób niewątpliwy udowodni, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy z powodu likwidacji zakładu pracy, zniszczenia dokumentów dotyczących zatrudnienia na skutek działań wojennych, klęsk żywiołowych, a legitymacji ubezpieczeniowej — z powodu jej zgubienia lub zniszczenia. Zeznania świadków powinna przedłożyć osoba ubiegająca się o świadczenia.

§ 35. Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy równorzędne z okresami zatrudnienia (art. 9 ustawy o p.z.e. i art. 4 ustawy o z.e.k.) są pisemne zaświadczenia wystawione przez właściwe władze, organy lub zakłady pracy.

§ 36. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zaliczalne do okresów zatrudnienia (art. 10 ustawy o p.z.e. i art. 5 ustawy o z.e.k.) są pisemne zaświadczenia właściwych organów, urzędów i organizacji, a mianowicie:

- 1) zaświadczenia właściwych organów administracji szkolnej — jeśli chodzi o okresy nauki w szkole, do której pracownik został skierowany przez zakład pracy, okresy nauki w szkołach wyższych oraz okresy studiów doktoranckich (aspirantury naukowej);
- 2) zaświadczenia właściwych organów wojskowych — jeśli chodzi o okresy niezawodowej służby w Wojsku Polskim oraz służby pełnionej w Armii Związku Socjalistycznych Republik Rad;
- 3) zaświadczenia właściwych organów — jeśli chodzi o okresy służby pełnionej w polskich formacjach wojskowych za granicą w latach 1939—1946, służby w armiach sojuszniczych oraz pobytu w niewoli lub obozach dla internowanych żołnierzy w okresie wojny 1939—1945 r., a także okresy pobytu w obozach pracy przymusowej w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r.;
- 4) zaświadczenie Zarządu Głównego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację lub inny dowód zaopiniowany przez Zarząd Główny tego Związku, jeśli chodzi o okresy:
 - a) służby w oddziałach powstańczych w powstaniach

śląskich w latach 1919—1921 i w powstaniu wielkopolskim,

- b) służby w oddziałach oraz czynnego udziału w organizacjach młodzieżowych, prowadzących walkę z hitlerowskim okupantem na obszarze Państwa Polskiego lub innych państw,
 - c) służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii oraz internowania wskutek tej służby,
 - d) pobytu w hitlerowskich więzieniach za działalność polityczną, obozach koncentracyjnych w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r.,
 - e) udziału w walce o wolność narodową i zachowanie polskości, a w szczególności Gdańska, Pomorza, Warmii i Mazur, Śląska, Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej, oraz okresy represji z tego tytułu;
- 5) zaświadczenia władzy naczelnej właściwej partii lub innej organizacji politycznej, jeśli chodzi o okresy działalności rewolucyjnej i działalności w postępowych organizacjach politycznych lub społecznych oraz pobytu w więzieniach i w obozach odosobnienia za tę działalność;
- 6) zaświadczenia organów właściwych w okresie przed Wyzwoleniem do spraw pośrednictwa pracy lub inne dowody pisemne, z których w sposób niewątpliwy wynika fakt bezrobocia i jego okresy (wpisy w legitymacjach ubezpieczeniowych, adnotacje w kartach przebiegu ubezpieczenia prowadzonych przez b. ubezpieczalnie społeczne, b. Spółkę Bracką, ewidencja posiadana przez zakłady pracy) — jeśli chodzi o okresy bezrobocia przed Wyzwoleniem;
- 7) zaświadczenia właściwych organów administracji szkolnej, jeśli chodzi o okresy tajnego nauczania wykonywanego w czasie okupacji.

2. Okresy wymienione w ust. 1 pkt 2 i 3 mogą być stwierdzone zeznaniami świadków w razie braku dowodów pisemnych lub gdy istnieją tylko pisemne dowody częściowe; zeznania świadków powinna przedłożyć osoba ubiegająca się o świadczenia.

§ 37. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym fakt wypadku przy pracy jest protokół komisji powypadkowej, a fakt wypadku w zatrudnieniu — karta wypadku przy pracy albo karta wypadku w drodze do pracy lub z pracy.

2. Środkiem dowodowym stwierdzającym zachorowanie na chorobę zawodową jest stwierdzenie właściwego wojewódzkiego inspektora sanitarnego (inspektora sanitarnego miasta wyłączonego z województwa) lub okręgowego inspektora sanitarnego PKP — w stosunku do pracowników kolejowych zakładów pracy — uznające schorzenie za chorobę zawodową.

§ 38. Środkiem dowodowym stwierdzającym fakt wypadku w wojsku jest zaświadczenie organów wojskowych stwierdzające, że żołnierz uległ wypadkowi w rozumieniu przepisów art. 11 ust. 2 ustawy o z.i.w.

§ 39. Środkiem dowodowym stwierdzającym okres odbytej służby wojskowej uzasadniającej prawo do renty z ustawy o z.i.w. jest zaświadczenie właściwych organów wojskowych.

§ 40. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym choroby, zranienia lub kontuzje i ich związek ze służbą wojskową jest orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej, a jeżeli zwolnienie ze służby nie nastąpiło na podstawie orzeczenia tej komisji — zaświadczenie właściwego organu wojskowego oraz zaświadczenie o stanie zdrowia wystawione przez zakład społeczny służby zdrowia.

2. Środkiem dowodowym stwierdzającym związek śmierci żołnierza lub inwalidę ze służbą wojskową jest zaświadczenie dowódcy jednostki wojskowej lub komendanta wojskowego zakładu leczniczego albo orzeczenie komisji lekar-

skiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, zwanej dalej „KIZ” — zależnie od tego, który z tych organów uprawniony jest w myśl ustawy o z.i.w. do orzekania o związku śmierci żołnierza lub inwalidy ze służbą wojskową.

§ 41. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym powołanie na stanowisko, na którym zatrudnienie uważa się za pracę naukową, jest nominacja właściwego organu lub umowa o pracę, w zależności od formy powołania, przewidzianej odrębnymi przepisami.

2. Środkiem dowodowym stwierdzającym okres pracy naukowej jest zaświadczenie właściwego zakładu pracy stwierdzające, w jakim okresie, na jakich stanowiskach i w jakim wymiarze godzin praca naukowa była wykonywana.

§ 42. 1. Środkiem dowodowym stwierdzającym odznaczenie przez władze Polski Ludowej orderem lub tytułem honorowym uprawniającym do dodatku do emerytury lub renty jest legitymacja wydana przez Kancelarię Rady Państwa.

2. Środkiem dowodowym stwierdzającym odznaczenie przez inne władze niż Polski Ludowej orderem Virtuti Militari w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r. za zasługi w czasie wojny 1939—1945 jest zaświadczenie Ministerstwa Obrony Narodowej.

§ 43. Środkiem dowodowym stwierdzającym uczęszczanie do szkoły jest zaświadczenie wydane przez tę szkołę.

§ 44. 1. Świadek może złożyć zeznanie w formie pisemnej lub ustnie do protokołu w organie rentowym albo w zakładzie pracy uprawnionym do przyjmowania wniosków o emeryturę i renty.

2. Zeznanie powinno zawierać:

- 1) dane personalne zeznającego, a mianowicie: imię i nazwisko, datę urodzenia, adres oraz miejsce pracy (nazwę zakładu pracy) i wykonywany zawód albo numer pobieranej emerytury lub renty;
- 2) stwierdzenie, czy i jaki stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa łączy świadka z zainteresowanym;
- 3) stwierdzenie świadomości odpowiedzialności karniej za złożenie fałszywych zeznań;
- 4) stwierdzenie świadomości celu składania zeznań;
- 5) dane dotyczące okoliczności objętych zeznaniem (jeżeli zeznanie dotyczy okresów zatrudnienia — powinno ono zawierać m. in. odpowiedzi na pytania: gdzie i w jakich okresach oraz w jakim charakterze zainteresowany był zatrudniony, czy zatrudnienie było wykonywane w pełnym wymiarze godzin, ciągle, dorywczo lub sezonowo, ile dni trwało w tygodniu lub miesiący w roku);
- 6) stwierdzenie, skąd świadkowi znane są okoliczności objęte zeznaniem, a jeżeli był współpracownikiem zainteresowanego — czy posiada dowody własnej pracy;
- 7) własnoręczny podpis świadka.

3. Własnoręczność podpisu świadka, w razie nadesłania zeznań, powinna być potwierdzona przez notariusza, organy prezydów rad narodowych lub przez uspołeczniony zakład pracy, zatrudniający świadka albo zainteresowanego.

§ 45. 1. Dowody z dokumentów dotyczące zatrudnienia i zarobków oraz pisemne zeznania świadków powinny być dołączone do wniosku w oryginale.

2. Legitymacje ubezpieczeniowe, zaświadczenia o zatrudnieniu i zarobkach oraz pisemne zeznania świadków nie podlegają zwrotowi. Zwrot innych dowodów następuje na żądanie zainteresowanego po uprzednim sporządzeniu odpowiedniej notatki. Zwrot dowodów następuje niezwłocznie, jeżeli zostały złożone osobiście, a w innych przypadkach — przez pocztę równocześnie z decyzją organu rentowego.

3. Organ rentowy lub zakład pracy uprawniony do przyjmowania wniosków o emeryturę lub renty, wystawia na żądanie zainteresowanego zaświadczenie stwierdzające złożenie legitymacji ubezpieczeniowej w związku z ubieganiem się o emeryturę lub rentę. Zaświadczenie to stanowi podstawę do wydania pracownikowi nowej legitymacji.

Rozdział 9.

Ustalanie prawa do świadczeń.

§ 46. 1. Organ rentowy bada i ocenia dowody z dokumentów, zeznania świadków oraz oświadczenia zainteresowanych w oparciu o stan faktyczny wynikający z całości sprawy.

2. W razie rozbieżności między dowodami albo wątpliwości co do ich wiarygodności lub autentyczności organ rentowy przeprowadza postępowanie wyjaśniające.

3. Jeżeli dowody przedłożone przez zainteresowanego lub uzyskane na skutek jego wniosku nasuwają wątpliwości co do wiarygodności, a organ rentowy posiada dokumentację ubezpieczeniową, dowodem wiążącym jest ta dokumentacja.

§ 47. 1. Jeżeli zainteresowany nie dołączył do wniosku żądanych przez organ rentowy dowodów niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń albo nie zgłosił się w wyznaczonym terminie na badanie przez KIZ lub na dodatkowe (specjalistyczne) badanie zarządzone przez tę komisję, organ rentowy wzywa go pismem za zwrotnym poświadczeniem odbioru do przedłożenia dowodów w ciągu 3 miesięcy od daty doręczenia pisma lub do zgłoszenia się na badanie w nowo wyznaczonym terminie.

2. Organ rentowy nie żąda dowodów na okoliczności, na które posiada odpowiednie dowody ubezpieczeniowe.

3. W razie nieprzedłożenia żądanych dowodów lub niezgłoszenia się bez uzasadnionych przyczyn na badanie lekarskie w nowo wyznaczonym terminie (ust. 1) organ rentowy wydaje decyzję odmawiającą prawa do świadczeń

§ 48. 1. Zainteresowanemu przysługuje prawo wycofania zgłoszonego przez siebie wniosku o emeryturę lub rentę, jednakże nie później niż do dnia wydania decyzji.

2. Wycofanie wniosku jest skuteczne, jeżeli nastąpiło na piśmie lub zostało zgłoszone ustnie do protokołu.

§ 49. Postępowanie w sprawach świadczeń ulega umorzeniu, jeżeli osoba, która zgłosiła wniosek o świadczenie:

- 1) wniosek ten wycofała,
- 2) zmarła przed wydaniem decyzji, a w aktach rentowych brak jest danych o osobach uprawnionych do dalszego prowadzenia nie ukończonego postępowania.

§ 50. Przy obliczaniu okresów zatrudnienia dodaje się poszczególne okresy zatrudnienia obejmujące lata, miesiące i dni. Okresy niepełnych miesięcy zatrudnienia oblicza się w dniach. Sumę dni zamienia się na miesiące, przyjmując za miesiąc 30 dni kalendarzowych; sumę miesięcy zamienia się na lata, przyjmując pełne 12 miesięcy za jeden rok. Jeżeli w zaświadczeniu stwierdzającym okresy zatrudnienia podane są dniówki robocze, a nie okresy zatrudnienia, sumę dni zamienia się na miesiące, przyjmując za miesiąc 25 dni roboczych.

§ 51. W postępowaniu o świadczenia uzależnione od inwalidztwa zainteresowanego kieruje się na badanie przez KIZ po udowodnieniu przez niego wszystkich innych okoliczności niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń oraz po przedłożeniu zaświadczenia o stanie zdrowia, wystawionego przez zakład społeczny służby zdrowia.

§ 52. Organ rentowy wydaje decyzję w sprawach świadczeń nie później niż w ciągu 14 dni:

- 1) od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji,
- 2) od upływu dodatkowego terminu przedłożenia niezbędnych dowodów lub zgłoszenia się na badanie (§ 47).

§ 53. 1. Decyzje w sprawach świadczeń wydają oddziały ZUS i Biuro Rent Zagranicznych ZUS.

2. Oddziały ZUS właściwe ze względu na stałe miejsce zamieszkania zainteresowanego wydają decyzje w sprawach świadczeń:

- 1) z ustawy o p.z.e. z tytułu:
 - a) okresów zatrudnienia na obszarze Państwa Polskiego,
 - b) okresów zatrudnienia na obszarze Związku Socjali-

stycznych Republik Rad (jeżeli zainteresowany nie otrzymuje świadczeń z ZSRR), Austrii, Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Niemieckiej Republiki Federalnej,

- c) łącznych okresów zatrudnienia na obszarze Państwa Polskiego i na obszarze państw wymienionych pod lit. b),
- 2) z ustawy o z.i.w.,
 - 3) z ustawy o wypadkach przy pracy.
3. Decyzje w sprawach świadczeń z ustawy o z.e.g. z tytułu pracy górniczej na obszarze Państwa Polskiego oraz na obszarze państw wymienionych w ust. 2 pkt 1 lit. b) wydają:
- 1) dla osób zamieszkałych na terenie miasta Krakowa oraz województwa krakowskiego — Oddział ZUS w Krakowie,
 - 2) dla osób zamieszkałych na terenie miasta Wrocławia oraz województwa wrocławskiego i zielonogórskiego — Oddział ZUS w Wałbrzychu,
 - 3) dla osób zamieszkałych na terenie województwa katowickiego — właściwe ze względu na stałe miejsce zamieszkania tych osób oddziały ZUS działające na terenie tego województwa,
 - 4) dla osób zamieszkałych na terenach nie wymienionych w pkt 1—3 — Oddział ZUS w Tarnowskich Górach.
4. Biuro Rent Zagranicznych ZUS wydaje decyzje w przypadkach, gdy osoba zainteresowana:
- 1) ma stałe miejsce zamieszkania za granicą albo
 - 2) stałe zamieszkująca w kraju ma okresy zatrudnienia za granicą, z wyjątkiem zatrudnienia na obszarze państw wymienionych w ust. 2 pkt 1 lit. b).

§ 54. 1. Decyzja powinna zawierać wskazanie rodzaju świadczenia, którego dotyczy, powołanie przepisów prawnych, na których jest oparta, oraz pouczenie o środkach prawnych.

2. Decyzja przyznająca świadczenia powinna ponadto określać wysokość świadczeń, sposób ich obliczenia, datę rozpoczęcia wypłaty i termin płatności oraz pouczenie, o jakich okolicznościach rencista obowiązany jest zawiadomić organ rentowy.

3. Decyzja przyznająca rentę inwalidzką III lub II grupy inwalidów z tytułu inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek przy pracy, wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa albo z tytułu inwalidztwa nie pozostającego w związku ze służbą wojskową powinna zawierać pouczenie o warunkach wymaganych do pobierania inwalidzkiej renty wyrównawczej.

4. Decyzja odmowna powinna zawierać faktyczne i prawne uzasadnienie odmowy; uzasadnienie takie powinna zawierać również decyzja przyznająca świadczenie, jeżeli nie uznano niektórych roszczeń objętych wnioskiem lub uznano je tylko częściowo.

§ 55. Oddział ZUS wydający decyzję w sprawie świadczeń z ustawy o z.e.g. oraz Biuro Rent Zagranicznych ZUS zawiadamiają oddział ZUS właściwy ze względu na stałe miejsce zamieszkania zainteresowanego o przyznaniu świadczeń.

§ 56. 1. Oddział ZUS lub Biuro Rent Zagranicznych ZUS odmawiając prawa do emerytury powinny równocześnie pouczyć zainteresowanego o możliwości ubiegania się o rentę inwalidzką, jeżeli z akt sprawy wynika, że w razie inwalidztwa zainteresowany miałby prawo do tej renty. Jeżeli zgłoszenie wniosku o rentę inwalidzką nastąpi w ciągu miesiąca od daty pouczenia, za datę jego zgłoszenia przyjmuje się datę zgłoszenia wniosku o emeryturę.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy z akt sprawy wynika, że osoba której odmówiono świadczeń z ustawy o z.e.g., o z.e.k. o z.i.w. lub o wypadkach przy pracy spełnia warunki wymagane do uzyskania odpowiednich świadczeń z ustawy o p.z.e.

§ 57. 1. Jeżeli prawo do świadczeń zostało udowodnione, ale zainteresowany nie przedłożył żądanych dowodów niezbędnych do ostatecznego ustalenia wysokości świadczeń, oddział ZUS lub Biuro Rent Zagranicznych ZUS przyznaje zaliczkę w wysokości zbliżonej do kwoty przewidywanych świadczeń.

2. Jeżeli zainteresowany w ciągu 2 miesięcy od przyznania zaliczki nie przedłożył żądanych dowodów, niezbędnych dla wydania decyzji ostatecznej, organ rentowy (ust. 1) wydaje decyzję ustalającą wysokość świadczeń na podstawie posiadanych dowodów.

3. Jeżeli przeciwko orzeczeniu obwodowej KIZ:

- 1) zainteresowany wniósł w terminie odwołanie do wojewódzkiej KIZ — organ rentowy (ust. 1) przyznaje zaliczkę w wysokości przysługującej dla grupy inwalidów orzeczonej przez obwodową KIZ,
- 2) lekarz — wojewódzki inspektor orzecznictwa podniósł zarzut wadliwości — organ rentowy (ust. 1) przyznaje zaliczkę w wysokości renty przysługującej dla grupy inwalidów, która nie została zakwestionowana w razie udowodnienia innych okoliczności uzasadniających prawo do świadczeń.

4. Oddział ZUS przyznaje i wypłaca zaliczki w przypadkach, gdy ustalenie prawa do świadczeń należy do właściwości Biura Rent Zagranicznych ZUS, jeżeli prawo do świadczeń z tytułu łącznego zatrudnienia w Polsce i za granicą jest niesporne, a zainteresowany nie pobiera innych świadczeń z tego Biura.

5. W uzasadnionych przypadkach organ rentowy może wypłacić zaliczkę na zasiłek pogrzebowy, przyjmując zamiast rachunku kosztów pogrzebu oświadczenie osoby, która poniosła lub ponosi koszty pogrzebu, jeżeli osoba ta jest członkiem rodziny uprawnionym do renty rodzinnej po zmarłym.

§ 58. Przy załatwianiu wniosków, o których mowa w § 6, stosuje się odpowiednio przepisy przewidziane dla pierwszego ustalenia prawa do świadczeń.

§ 59. Ponowny wniosek o przyznanie renty, której odmówiono z powodu braku inwalidztwa, lub o ponowne ustalenie świadczeń z uwagi na zmianę grupy inwalidów może zostać rozpatrzony po upływie roku od daty ostatniej decyzji, chyba że zainteresowany przedłoży zaświadczenie lekarskie stwierdzające istotne pogorszenie stanu zdrowia.

Rozdział 10.

Wypłata świadczeń — zasady ogólne.

§ 60. 1. Świadczenia rentowe wypłacają oddziały ZUS i Biuro Rent Zagranicznych ZUS.

2. Świadczenia rentowe przyznane na podstawie ustawy o p.z.e., o z.i.w. oraz o wypadkach przy pracy wypłacają oddziały ZUS, na których terenie działania ma stałe miejsce zamieszkania zainteresowany, z wyjątkiem świadczeń, które wypłaca Biuro Rent Zagranicznych ZUS.

3. Świadczenia rentowe przyznane na podstawie ustawy o z.e.g. wypłacają oddziały ZUS właściwe do przyznawania tych świadczeń (§ 53 ust. 3), z wyjątkiem świadczeń, które wypłaca Biuro Rent Zagranicznych ZUS.

4. Biuro Rent Zagranicznych ZUS wypłaca świadczenia pieniężne:

- 1) osobom zamieszkałym w kraju, jeżeli wydanie decyzji należy do właściwości Biura (§ 53 ust. 4) lub gdy renta przekazywana jest przez instytucję zagraniczną,
- 2) osobom zamieszkałym za granicą.

§ 61. Emeryturę lub rentę wraz ze wzrostami i dodatkami przysługującą osobie zamieszkałej:

- 1) w kraju — wypłaca się miesięcznie z góry w dniu ustalonym jako termin płatności w decyzji organu rentowego,
- 2) za granicą — wypłaca się kwartalnie z dołu w pierw-

szym dniu miesiąca przypadającego po upływie każdego kwartału.

§ 62. Emeryturę, rentę inwalidzką i rentę rodzinną, do której uprawniona jest tylko jedna osoba, wypłaca się osobie, której emerytura lub renta została przyznana.

§ 63. Rentę rodzinną, do której uprawnionych jest więcej niż jedna osoba, wypłaca się w całości, z wyjątkiem przypadku określonego w § 67:

- 1) małżonkowi zmarłego — jeżeli do renty uprawniony jest małżonek łącznie z dziećmi, rodzeństwem i wnukami zmarłego,
- 2) jednemu z rodziców zmarłego — jeżeli do renty uprawnieni są sami rodzice lub rodzice łącznie z dziećmi, rodzeństwem i wnukami zmarłego.

§ 64. 1. Jeżeli dla osoby uprawnionej do emerytury lub renty ustanowiono opiekuna lub kuratora, emeryturę lub rentę wypłaca się temu opiekunowi lub kuratorowi.

2. Jeżeli z akt sprawy wynika konieczność ustanowienia dla osoby uprawnionej do emerytury lub renty opiekuna lub kuratora, do czasu jego ustanowienia świadczenia te wypłaca się osobie pełniącej faktyczną opiekę, wskazanej przez biuro gromadzkiej rady narodowej lub przez właściwy do spraw opieki społecznej organ prezydium dzielnicowej (miejskiej) rady narodowej lub rady narodowej osiedla.

3. Organ rentowy wypłacający świadczenia zobowiązuje osobę pełniącą faktyczną opiekę do przedłożenia najpóźniej w ciągu 12 miesięcy postanowienia sądu o ustanowieniu opiekuna lub kuratora; w razie nieprzedłożenia postanowienia sądu w wyznaczonym terminie organ ten występuje z urzędu o ustanowienie opiekuna lub kuratora.

§ 65. 1. Na podstawie postanowienia sądu, polecającego przekazywanie całości lub części emerytury albo renty małżonkowi rencisty ze względu na niespełnianie przez niego obowiązku utrzymywania rodziny, świadczenia wypłaca się w całości lub w części temu małżonkowi.

2. Jeżeli rencista pobierający emeryturę lub rentę obowiązany jest na mocy wyroku sądowego do świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, dla którego przysługuje dodatek rodzinny, dodatek ten wypłaca się opiekunowi dziecka na jego wniosek.

3. Jeżeli rencista zaniedbuje spełnianie obowiązków rodzicielskich wobec dziecka, dla którego pobiera dodatek rodzinny, organ rentowy może, na wniosek drugiego małżonka lub innej osoby albo instytucji sprawujących faktyczną opiekę nad dzieckiem, wypłacać dodatek tej osobie lub instytucji.

§ 66. Końcówki kwot przypadających do wypłaty wyrażone w groszach zaokrągla się w górę do pełnego złotego, jeżeli końcówka wynosi co najmniej 50 groszy, a w dół, gdy końcówka wynosi poniżej 50 groszy; zaokrągleniu podlega tylko łączna kwota przypadająca do wypłaty, a nie poszczególne jej składniki.

Rozdział 11.

Podział renty rodzinnej.

§ 67. Podziału renty rodzinnej na równe części pomiędzy członków uprawnionych do renty dokonuje się:

- 1) gdy uprawnionymi do renty są małżonek oraz dzieci, wnuki lub rodzeństwo, a małżonek nie sprawuje nad nimi wszystkimi opieki,
- 2) gdy uprawnionymi do renty rodzinnej oprócz małżonka oraz dzieci, wnuków lub rodzeństwa są również rodzice zmarłego albo małżonek rozwiedziony,
- 3) gdy uprawniony pełnoletni członek rodziny zażąda wypłaty części renty rodzinnej do swoich rąk,
- 4) w innym przypadku, gdy zachodzi konieczność dokonania podziału (np. gdy jedna z osób uprawnionych do renty rodzinnej przebywa w domu rencistów lub innym zakładzie pomocy społecznej).

§ 68. 1. Podziałowi na równe części ulegają te składni-

ki renty rodzinnej, które przysługują wszystkim uprawnionym.

2. Składniki renty rodzinnej przysługujące tylko niektórym uprawnionym wypłaca się tym uprawnionym, z tym że łączną kwotę należną tytułem dodatków rodzinnych dzieli się na równe części między uprawnionych do tych dodatków.

Rozdział 12

Zbieg prawa do świadczeń.

§ 69. 1. Za świadczenia o charakterze rentowym, których zbieg z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie o p.z.e. powoduje wypłatę tylko jednego ze świadczeń, uważa się emeryturę lub renty przysługujące na podstawie:

- 1) ustawy: o z.e.g., z.e.k. i z.i.w. oraz o wypadkach przy pracy,
- 2) ustawy z dnia 13 grudnia 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299),
- 3) ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 12, poz. 70),
- 4) ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 69, poz. 436),
- 5) ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o zaopatrzeniu emerytalnym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, ich domowników oraz ich rodzin (Dz. U. z 1966 r. Nr 1, poz. 1),
- 6) ustawy z dnia 29 marca 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90) oraz przepisów wydanych na jej podstawie,
- 7) ustawy z dnia 24 stycznia 1968 r. o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa (Dz. U. Nr 3, poz. 15) oraz w związku z art. 20 ust. 3 tej ustawy — również ustawy z dnia 28 czerwca 1962 r. o przejmowaniu niektórych nieruchomości rolnych w zagospodarowanie lub na własność Państwa oraz o zaopatrzeniu emerytalnym właścicieli tych nieruchomości i ich rodzin (Dz. U. Nr 38, poz. 166),
- 8) obowiązujących przed dniem 1 lipca 1954 r. przepisów o ubezpieczeniu od wypadków (art. 111 ustawy o p.z.e.).

2. Wypłatę tylko jednego ze świadczeń powoduje również zbieg prawa do dwóch lub więcej świadczeń wymienionych w ust. 1 pkt 1—8.

3. W szczególności nie uważa się za świadczenia o charakterze rentowym w rozumieniu ust. 1 świadczeń wypłacanych:

- 1) z funduszy socjalnych, tworzonych przez samych zainteresowanych,
- 2) z tytułu ubezpieczenia w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń,
- 3) z tytułu odpowiedzialności cywilnej za szkody wywołane chorobą lub niezdolnością do pracy,
- 4) z tytułu dożywocia lub alimentów.

Rozdział 13.

Wypłata świadczeń osobom pozbawionym wolności.

§ 70. 1. Renciscie pobierającym emeryturę lub rentę inwalidzką, który został pozbawiony wolności na okres dłuższy niż jeden miesiąc, przekazuje się pod adresem więzienia:

- 1) w okresie pierwszych trzech miesięcy pozbawienia wolności — emeryturę lub rentę w wysokości pobieranej bezpośrednio przed pozbawieniem wolności,
- 2) w okresie dalszego pozbawienia wolności — 25% pełnej emerytury lub renty, z zastrzeżeniem przepisów o zawieszaniu lub zmniejszaniu emerytury albo renty w razie osiągnięcia dochodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie tych świadczeń.

2. Jeżeli rencista posiada rodzinę, przekazuje się na jej wniosek, bez potrzeby uzyskiwania zgody rencisty, lub na wniosek rencisty:

1) w okresie pierwszych trzech miesięcy pozbawienia wolności:

a) członkom rodziny — 50% emerytury lub renty pobieranej bezpośrednio przed pozbawieniem wolności, jeżeli jest jeden członek rodziny, a 75% tej emerytury lub renty, jeżeli jest dwóch lub więcej członków rodziny,

b) renciście — pozostałą część tej emerytury lub renty;

2) w okresie dalszego pozbawienia wolności:

a) członkom rodziny — 50% emerytury lub renty (ust. 1 pkt 2), jeżeli jest jeden członek rodziny, a 75% tej emerytury lub renty, jeżeli jest dwóch lub więcej członków rodziny,

b) renciście — 25% tej emerytury lub renty.

3. Okres pierwszych trzech miesięcy pozbawienia wolności liczy się od najbliższego terminu płatności emerytury lub renty przypadającego po dniu pozbawienia wolności.

4. Za członków rodziny rencisty uprawnionych do pobierania części emerytury lub renty (ust. 2) uważa się małżonka, dzieci, wnuki, rodzeństwo i rodziców, jeżeli osoby te:

- 1) spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej,
- 2) nie osiągają zarobku z tytułu zatrudnienia ani dochodu z innych źródeł:

§ 71. 1. W razie prowadzenia egzekucji należności alimentacyjnych z emerytury lub renty — część emerytury lub renty, która pozostała po potrąceniu należności alimentacyjnych, przeznaczona jest do wysokości sum określonych w § 70 w pierwszej kolejności dla innych członków rodziny rencisty (§ 70 ust. 4) poza osobą alimentowaną, a w następnej — dla rencisty, nie mniej jednak niż 50 zł miesięcznie.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie potrącenia z emerytury lub renty innych należności prawem przewidzianych.

§ 72. 1. Renciście pobierającemu rentę rodzinną, który został pozbawiony wolności na okres dłuższy niż jeden miesiąc, przekazuje się pod adresem więzienia.

1) w okresie pierwszych trzech miesięcy pozbawienia wolności:

a) rentę w wysokości pobieranej bezpośrednio przed pozbawieniem wolności, jeżeli do renty rodzinnej uprawniony jest tylko rencista pozbawiony wolności,

b) część tej renty przypadającą z podziału dokonanego w myśl § 68, jeżeli do renty rodzinnej uprawnione są również inne osoby;

2) w okresie dalszego pozbawienia wolności:

a) 25% pełnej renty, z zastrzeżeniem przepisów o zawieszaniu lub zmniejszaniu renty w razie osiągnięcia dochodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie tej renty, jeżeli do renty rodzinnej uprawniony jest tylko rencista pozbawiony wolności,

b) 30% — nie mniej jednak niż 50 zł miesięcznie — części renty (lit. a), która przypada renciście pozbawionemu wolności z podziału, dokonanego w myśl § 68, jeżeli do renty rodzinnej uprawnione są również inne osoby.

2. Przepis § 70 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

§ 73. Dodatki do emerytury lub renty dla żony, dzieci, wnuków i rodzeństwa, przysługujące renciście pozbawionemu wolności, przekazuje się przez cały czas pozbawienia wolności bezpośrednio osobom, na które je przyznano, lub do rąk osób sprawujących nad nimi opiekę.

§ 74. Renciście, który odbył karę pozbawienia wolności, wypłaca się za okres ostatnich 3 miesięcy pozbawienia wolności część emerytury lub renty wstrzymaną w myśl § 70 ust. 1 pkt 2, ust. 2 pkt 2 i § 72 ust. 1 pkt 2. Dotyczy to również rencisty, któremu udzielono przerwy w odbywaniu kary lub który został warunkowo zwolniony przed terminem z odbycia reszty kary.

§ 75. 1. W razie umorzenia postępowania karnego lub

jego zakończenia prawomocnym wyrokiem uniewinniającym albo w razie wydania wyroku uniewinniającego wskutek wznowienia postępowania lub rewizji nadzwyczajnej, renciście wypłaca się za cały okres pozbawienia wolności część emerytury lub renty wstrzymanej w myśl § 70 ust. 1 pkt 2, ust. 2 pkt 2 i § 72 ust. 1 pkt 2.

2. W razie śmierci rencisty przed prawomocnym zakończeniem postępowania karnego część emerytury lub renty, o której mowa w ust. 1, wypłaca się członkom rodziny na zasadach określonych w art. 79 ustawy o p.z.e. Spełnienie przewidzianego w art. 79 ustawy o p.z.e. warunku pozostawania na utrzymaniu ocenia się według stanu, jaki istniał bezpośrednio przed pozbawieniem wolności.

§ 76. Przepisy §§ 70—75 stosuje się również do osób, którym w czasie pozbawienia wolności przyznano emeryturę lub rentę albo przywrócono jej wypłatę.

Rozdział 14.

Koszty postępowania.

§ 77. 1. Wezwane do stawienia osoby:

1) ubiegające się o świadczenia — mają prawo do zwrotu kosztów przejazdu,

2) pobierające świadczenia lub składające zeznania w związku z załatwianiem spraw świadceń dla innych osób — mają prawo do zwrotu:

- a) kosztów przejazdu,
- b) utraconego zarobku lub strawnego,
- c) kosztów noclegu.

2. Uprawnienia określone w ust. 1 pkt 1 lub 2 przysługują również osobie towarzyszącej wezwanemu, jeżeli stan jego zdrowia wymaga opieki innej osoby.

§ 78. Zwrot kosztów przejazdu obejmuje:

1) cenę biletu kolejowego II klasy pociągu osobowego, a jeżeli nie ma połączenia kolejowego — cenę biletu autobusowego lub na przejazd statkiem,

2) cenę biletu miejskim środkiem komunikacji (tramwaje, trolejbusy, autobusy) lub koszt przejazdu taksówką, jeżeli stan zdrowia osoby wezwanej wymagał użycia tego środka komunikacji,

3) koszt przejazdu innymi środkami komunikacji, jeżeli zachodzi konieczność ich użycia — w wysokości ustalonej na podstawie obowiązujących taryf (cenników).

§ 79. 1. Zwrot utraconego zarobku następuje na podstawie zaświadczenia zakładu pracy stwierdzającego fakt utraty zarobku oraz jego wysokość. Jeżeli osoba wezwana utraciła tylko część zarobku dziennego, zwraca się tylko część zarobku. Wysokość zwrotu nie może przekraczać kwoty 50 zł za dzień pracy i nie może być niższa niż strawne (ust. 2).

2. Strawne wypłaca się, jeżeli nie przysługuje zwrot utraconego zarobku i jeżeli pobyt w miejscowości, do której wezwano, trwał łącznie z podróżą w obie strony dłużej niż 12 godzin. Wysokość strawnego wynosi 18 zł za pierwszą dobę, za każdą zaś następną rozpoczętą dobę do 12 godzin 9 zł, a ponad 12 godzin — 18 zł.

§ 80. W razie konieczności noclegu osoby wezwanej w miejscowości, do której ją wezwano, zwraca się faktyczne koszty noclegu do wysokości najniższej ceny za nocleg w hotelu w danej miejscowości, a w razie braku rachunku za nocleg — w wysokości 9 zł.

Rozdział 15.

Przepisy końcowe.

§ 81. Do postępowania w sprawach świadczeń określonych w rozporządzeniu mają odpowiednie zastosowanie również przepisy kodeksu postępowania administracyjnego dotyczące:

- 1) zasad ogólnych postępowania (art. 4—7, 10—11),
- 2) wyłączenia pracownika oraz organu (art. 21—24),
- 3) doręczeń (art. 38, 39, 42 i 44),
- 4) wezwań (art. 46—51),
- 5) terminów (art. 53),

- 6) wszczęcia postępowania (art. 58 § 4, art. 59 § 1, art. 60 i 61),
- 7) protokołów i adnotacji (art. 62—67),
- 8) udostępnienia akt (art. 68 i 69),
- 9) dowodów (art. 70—74 i 76—80),
- 10) sprostowania oraz wyjaśnienia decyzji (art. 103, 104 i art. 105 § 1 i 2),
- 11) udziału prokuratora (art. 143—150).

§ 82. Przepisy niniejszego rozporządzenia nie naruszają trybu postępowania w sprawach świadczeń i wypłaty świadczeń dla osób zamieszkałych za granicą, ustalonego w drodze porozumień międzynarodowych.

§ 83. Prezes ZUS może przekazać oddziałom ZUS niektóre czynności należące do właściwości Biura Rent Zagranicznych ZUS, inspektoratom zaś lub punktom informacyjnym ZUS niektóre czynności z zakresu wydawania decyzji w sprawie świadczeń i wypłaty świadczeń, należące do właściwości oddziałów ZUS.

§ 84. Tracą moc:

- 1) rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 listopada 1959 r. w sprawie postępowania przy ustalaniu prawa do świadczeń i zasad wypłaty świadczeń przewidzianych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. Nr 65, poz. 393),

- 2) rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 listopada 1956 r. w sprawie podziału renty rodzinnej między uprawnionych członków rodziny (Dz. U. Nr 59, poz. 282),
- 3) rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 28 listopada 1956 r. w sprawie określenia organów właściwych do ustalenia prawa i wypłacania świadczeń w związku z zatrudnieniem za granicą (Dz. U. Nr 59, poz. 285),
- 4) §§ 1—6 i 9—11 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 21 kwietnia 1966 r. w sprawie wypłaty rent osobom pozbawionym wolności oraz świadczeń dla osób, które uległy wypadkowi przy pracy w czasie pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 15, poz. 93),
- 5) zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 24 listopada 1959 r. w sprawie właściwości organów, ustalania prawa do świadczeń i wypłaty świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Monitor Polski Nr 99, poz. 532).

§ 85. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1969 r., z tym że przepisy §§ 70—76 oraz 84 pkt 4 wchodzi w życie z dniem 1 marca 1969 r.

Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac: *A. Burski*